

Renten op huizen in Leiden ten behoeve van het Begijnhof

In het archief van het Grote, Gefaliede of St. Agnietenbegijnhof aan het Rapenburg (archief 0001) bevindt zich onder inv.nr. 18 een klein katerntje, slechts een paar velletjes groot, met als opschrift: "Dit sijn de huyspachten van die faliebaghijnerck binnen Leyden". Dit begijnhof was een stichting (al kende men dat woord toen nog niet voor dit begrip) die een eigen vermogen had, niet alleen bestaande uit onroerend goed zoals de helft van elk huisje, een gemeenschappelijk huis en de kapel, maar ook uit belegd vermogen. Je zou het een institutionele belegger kunnen noemen. Een van die vermogensbestanddelen was renten op huizen, in dit geval uitsluitend binnen de stad Leiden. Om een of andere reden heeft iemand daar eens een lijstje van gemaakt. Het was wel een ervaren schrijver, met een heel nette hand, maar toch ook weer wel met inconsequenties en andere merkwaardigheden in zijn taalgebruik. Hieronder volgt de transcriptie, waarbij van het origineel is afgeweken waar het betreft hoofdlettergebruik en interpunctie, en minder belangrijke zaken gemoderniseerd zijn, de afkortingen voluit geschreven en voor het gemak van de lezer een nummering is aangebracht. Voor een goed begrip diene dat Lamberti 16 september is, Odulphi 12 juni en meydach of korthedshalve meye 1 mei. Cum houde(n) (met de houde) betekent dat op dit pand een recht van nakoop rustte (dus als de houder van het recht, in dit geval het Begijnhof, vond dat de koopsom onder de marktwaarde lag, dat voor dat overeengekomen bedrag mocht overnemen, en eventueel tegen een hogere prijs verkopen – dit was een manier om de huizenprijzen marktconform te houden). De aanduiding s. staat voor stuiver, wat toen identiek was met schelling (een pond Hollands van 20 schellingen was evenveel waard als een gulden van 20 stuivers); andere voorkomende (kleinere) munten zijn de groot, de penning en de duit.

Helaas is het registertje niet gedateerd; door de inventarisator van het archief in 1920, mej. G.H.C. Breesnee, is (ca. 1570) als datering gegeven. Hopelijk kan met behulp van de namen van de huiseigenaren, waarvan nu veel gemakkelijker dan vroeger achterhaald kan worden wanneer ze de betreffende panden gekocht hebben, een veel scherper datering bereikt worden.

1. Jacob Claesz., appelcooper, in de Niewesteech, ende verschijnt Lamberti, cum houde, 30 s. blanck
2. Mr. Jan, barbier, aen de Breedtstraet, ende verschijnt Lamberti 30 s.
3. Quirijn Antonisz., schoemaker, op die Hoygraft, verschijnt Lamberti 20 s.
4. Cornelis Quirijnsz., scheepmaker, op een huys staende bij de Zijlpoort in Marendorp bij 't brecketghen [=bruggetje?] aen die Rijnzijde, de vierde deur aan dees zijde, verschijnt Lamberti 15 s.
5. Die Huyssitten ten Hoghelant in Sinte Barberengasthuys, verschijnt Lamberti 10 s.
6. Die stede van Leyden es schuldich ende staet op Sint Jacobsgasthuys, verschijnt Lamberti 9 s.
7. Benedictus Jan, schoenmaker, aen de Breedestraet, verschijnt Lamberti 10 s.
8. Cornelis Cornelisz. Voetster, kistemaker, op een huys staende op de Middelstegraft in Die Boose, het vierde huys van die Groensteech nae die Gansoort, verschijnt Lamberti 9 s.
9. Wollebrant Petersz., lindeweaver, op die Middelstegraft bij die Groensteech, verschijnt Lamberti 7 ½ s.

10. Die weduwe van coman Jacob Jansz., op die Hoghewoert, verschijnt Lamberti 7 ½ s.
11. Swaentghen, Cornelis Claesz. wansnijder (sic!) weduwe, verschijnt Lamberti 7 ½ s.
12. Pieter Jansz., schuitvoerder, op Corte Rapenburch, verschijnt Lamberti 7 ½ s.
13. Cornelis Marcelisz., schrijnwercker, in den Bogaert, Odulphi, cum houden 7 ½ s.
14. Dirck Joosten, wittmaecker, op die Middelstegraft het derde huys van den Ouden Rijn an die vestzijde [=westzijde], verschijnt Lamberti 5 s.
15. Cornelis Niclaesz., steenplaetser, op die Uuterstegraft het eerste huys van den Ouden Rijn aen die middelste zijde, verschijnt Lamberti 5 s.
16. Aeffghen, Pieter Jansz. boeckprinters weduwe, op den houck van 't Hoogelants Kerckhoff bij den thooren, verschijnt Lamberti 7 ½ groot
17. Pietertgen, Symon Dircxz. weduwe, op den hoeck van die Ketelboeterssteech, cum houden, Lamberti 3 s.
18. Claes Claesz., tinnedreyer, in die Donckersteech, verschijnt meye 5 groot
19. Daniel Ysbrantsz., schoemaker, daernaest, verschijnt meye 5 groot
20. Aelbrecht Heyndricxz., schoemaker, op den Ouden Rijn bij die Uuterstegraft, verschijnt Lamberti 5 groot
21. Sinte Pieterskerck, verschijnt Lamberti 3 groot 5 penningen

Op die huiskens in de Sonneveltssteech, verschijnt meye, cum houden:

22. Carel Dominicus, glaesmaker 17 penningen
23. Aeffghen Heyndricxdr. 17 penningen
24. Gerrit Aertsz., snijder 17 penningen
25. Alidt Daniels 17 penningen
26. Maritghen Doomen 17 penningen
27. Joris Jansz. van Bremen 17 penningen
28. Jacob Barentsz., snijder 17 penningen
29. Jan van Berendrecht aen Sinte Peterskerckhoff van twee cameran 2 s. 1 deut
30. Die susteren tot Sinte Cecilyen op een huysken staende boven haer convent ende verschijnt op meydach 15 s.
31. Jacob Antonisz., houtcooper, op een huys staende bij die Vrouwenbrugge ende heeft Deventer uuthangende 9 s.
32. Cornelis Wulemsz., op Rapenburch bij die Vlietbrugge op zijn huys, verschijnt meye 10 s.

Uit latere tijd zijn er nog rekeningen en andere gegevens over deze renten, waardoor een preciezere localisatie mogelijk is van de panden waarop de renten drukten; met behulp van b.v. Vetus-Oud Belastingboek-Bonboek zal een identificatie met een hedendaags

adres mogelijk zijn en dan van groot belang voor huisonderzoek. In het archief van het Begijnhof bevinden zich zeer veel charters die de oorspronkelijke vestiging van de rente in de veertiende of vijftiende (en zelden zestiende) eeuw bewijzen. Nu kon zo'n rente afgelost worden, vaak tegen een eenmalige betaling van het twintigvoudige van de jaarlijkse canon. De aflossing werd administratief niet altijd even goed vastgelegd, zeker niet in de vijftiende en zestiende eeuw, zodat het soms duister is waarom een bepaalde rente ineens haast spoorloos verdwijnt. Maar van het Begijnhof zijn er veel rekeningen en andere zaken waardoorheen zo'n rente gevolgd kan worden, soms tot op de huidige dag (rente nr. 3 werd in ieder geval nog in de jaren zestig van de twintigste eeuw geïnd door de gemeente Leiden, die alle rechten en plichten van het Begijnhof heeft overgenomen). Hier zijn de "Reeckeninge Petronella van Oostrum angaende den falide bagijnhoff, om de Regenten van den Hof", 1584-1595 (archief Begijnhof inv.nr. 21 deel 1), en de rekening van 1 mei 1635 tot 30 april 1636 (SA II inv.nr. 9163) als voorbeeld genomen. Sommige renten zijn niet traceerbaar, mogelijk al afgelost, en bij andere wordt veel preciezer informatie over de locatie gegeven. Hier worden ze in dezelfde volgorde opgevoerd, al zit er een enkele afwijking tussen ten opzichte van de oude volgorde. Die volgorde schijnt overigens heel oorspronkelijk naar de hoogte van het te ontvangen bedrag bepaald te zijn, al zijn er afwijkingen en op het laatst zijn wellicht weer nieuwe posten bijgeschreven.

1. Jacob Claesz., appelcoper, maar is herschat op 30 september 1575. In 1636 staat het St. Catharinagasthuis te boek als schuldlige van de 30 s., maar dit betaalde principieel niet. Wellicht daarom wordt geen locatie vermeld.
2. Jan, barbier; in 1587 was een overeenkomst met Claes Andriesz. Zuyc, droogscheerder, ook namens zijn mede-erfgenamen, de erfgenamen van Cornelis van der Beec en met Henrick van Geenen gesloten over de achterstanden sinds Van Geenen het pand in 1577 verworven had; in 1636 Henrick Christiaensz. van der Straten's kinderen, Bredestraet neffens de Ketelboeterstege 30 s.
3. idem, westzijde van de Hooigracht op de hoek van de Choersteeg 20 s.
4. ?
5. Het Barbaragasthuis (Huiszittenhuis) betaalde principieel niet
6. St. Jacobsgasthuis (de stad) betaalde niet
7. ?
8. ?
9. Jacob Reyersz. [van Swieten?], brouwer, westzijde Middelstegracht bij de Groenesteeg 0-7-8
10. Gillis Jansz. van Walwijck, noordzijde van de Hogewoerd hoek Watersteeg 0-7-8
11. ?
12. ?
13. Toucheyn Pinson, wolcammer, Boomgaardsteeg 0-7-8 [maar er blijkt ook een rente betaald te worden door Cornelis Symonsz., turfdrager, op een pand aan de zuidzijde van de Boomgaertsteeg van 10 s.; deze is moeilijk plaatsbaar]
14. ?
15. Adriaen de Fries, bierdrager, westzijde Uutterstegraft 5 s.

16. De Kerkmeesteren van de Drie Hoofkerken, Hogelantsche Kerchoff hoek Toornsteech 0-3-12
17. Hendrick Jansz. Poock loco Trijn Maertensdr., Volresgraft hoek Ketelboetersteech 3 s.
18. Cornelis Claesz. van Noort, Donckersteech 0-2-8
19. Evert Lenaertsz. van Zuyrendael loco Jan Daniëlsz. 0-2-8
20. Quirijn Dircxz. warmoesmans erven, Oude Rijn bij de Uytterstegraft 0-2-8
21. De Kerckmeesteren van de Drie Hoofkercken 0-1-13
22. Lodowijck Thomasz. 0-1-1
23. Jan Willemsz. van der Pluym loco Carel Dominicus 0-1-1
24. Jan Jansz. Hogenboom loco Marijtje Hendrixdr. 0-1-1
25. Huych Claesz., linnewever 0-1-1
26. Ael Danielsdr. 0-1-1
27. Joost Symonsz. Cuyt 0-1-1
28. Willemtgen, Lenaert Symonsz. Dou's wed. 0-1-1
29. ?
30. St. Catharinagasthuis 15 st. (wordt niet betaald)
31. Trijn Jansdr. van der Beeck, wed. van Jacob Willemsz. van Heemskerck, Houtmarkt bij de Vrouwenbrugge, 9 st.
32. Aelbert Symonsz. Stam, Rapenburg tegenover Sevenhuysen 10 st.

En dan zijn er nog enkele renten extra:

33. Claes Claesz. van Dorp, zuidzijde van de Lange Diefsteeg in "Het Orgel" 12 st.
34. Jan Cornelisz. van Leeusvelt, huis in de Sonneveltsteech 0-1-1 [dit is dus hetzelfde bedrag als de andere panden in de Zonneveldsteeg; volgt na 28. Kan dus wel geen afsplitsing zijn]
35. Barent Jansz. Salome, huis in de Sonneveltsteech opten houck van de Overwulfde Volresgraft, meyedage 0-2-2

Omdat er nog veel meer en oudere registers en rekeningen zijn, is het wenselijk daarin preciezer te reconstrueren wat de gang van zaken geweest is tussen de hier getranscribeerde lijst en de latere rekeningen.

P.J.M. d.B.